

Varga Ida Radnóti Miklós Párizsa

Emléktábla a 16. rue Cujas házon, a *Les trois collèges* nevű szálloda falán. Abban az időben, amikor Radnóti a szálloda lakója volt, *Hôtel de Flandre* volt a neve. Az 1980-as évek elejéig egy emléktábla függött a ház falán. A szállodát renoválták és megváltoztatták a nevét, az emléktábla eltűnt. 1994-ben új emléktábla készült. Időközben a korábbi emléktábla is előkerült – meglepő módon a tulajdonos a pincelejáró ajtajára tette a szállodai porta mellé.

Radnóti Miklós a szegedi egyetemen a magyar–francia szakot választotta. A francia kultúra és Párizs mindig is nosztalgikusan vonzotta, három alkalommal látogatott Franciaországba: 1931-ben Szalai Imre meghívására, amikor is Párizs egyik keleti elővárosában, Nogent-sur-Marne-ban osztottak meg egy kis szállodai szobán. Nagy hatást tett rá a vincennes-i erdőben rendezett Gyarmatiügyi kiállítás. Szalai Imre így emlékezik: „...túl a megvesztegető szépségeken, túl a muzsikán és táncon, kihallottuk a »vad« népek sóhajait és lázongását a nagyérdemű közönségnek bemutatott produkciók alól...” Radnóti a Tam-tam, Monsieur Coty és egy kávéskanálnyi Spengler Párizsban című riportjában mondja el benyomásait. Az Ének a négeréről, aki a városba ment című verse itt született. Barátaival járta a várost, különösen a bal part, a boulevard Saint-Michel kávéházait, könyvesboltjait. Barátságot köt egy japán orvossal, Maki Hiroshival: „Emlékezz Hiroshi! ültünk a Rotonde teraszán” (ez a kávéház a Raspail és a Montparnasse körutak sarkán áll, ismert találkozóhelye volt a művészeknek és emigráns forradalmároknak). Párizsi élményeit öröklítik meg a Júliusi vers, délután, a Párisi elégia, a Cartes postales darabjai és a Férfinapló részletei.

Másodszor 1937-ben járt Radnóti Párizsban. A Világkiállításra jött a feleségével, Fannival és Schöpflin Aladárral. Akkor már az *Hôtel de Flandre*-ben lakott. „A Boulevard St Michel s a Rue Cujas sarkán egy küssé lejt a járda.” „A Rue Monsieur le Prince sarkán lakott a pék”, „Hol vagytok ő, felzengő állomások: CHATELET-CITÉ-ST MICHEL-ODÉON! s DENFERT-ROCHE-REAU – úgy hangzol mint egy átok” – írja Páris című versében.

„Két napja így zuhog s hogy ablakom nyitom, Páris tetői fénylenek” – látja szállodai ablakából. (Hispania, Hispania)

A harmadik látogatására 1939 nyarán kerül sor a háborús hangulatú Párizsban. Fannival előbb a PEN Club elegáns vendégházában szállnak meg, a Champs-Elysées-be torkolló Pierre Charron utcában. Naplójából tudjuk, hogy a portást Monsieur Gerard-nak hívták, hasonlított Csontos komornyikjára, és kanarit tartott. Majd a „Paradicsomból” kicsöppenve ismét az *Hôtel de Flandre*. „...halaszag és felbőfög a mosdó. De a Quartier...” „Ha sokáig lakom ezt a szobát, megesz a piszok és szakállam elvadul. Nem látok borotválkozni sem.”

De szereti a metró lépcsőin „az apró ezüst csillámokat”, a „Boul’ Mich” céllövöldéit, a kávéházai teraszát, ahol ötpercenként feltűnik egy magyar arc, a Louvre-ban az Artemiszt, a Milói Vénuszt, a Mona Lisát (távoli anyám – ma mère – mert idevaló), a Poussin-festményeket, a rue St. Jacques környéki görög vendéglőket, a kirándulásokat Versailles-ba, Chantillybe, Ermenonville-be, Senlis-be (idejött letelepedni később Cziffra György). De már minden csütörtökön üvöltött a légvédelmi próbaszirána a Luxembourg kert felett, francia barátját váratlanul behívták katonának, a rouen-i katedrális mellett egy falon felirat: „halál a zsidókra!” A boulevard St. Michelen megveszi Apollinaire kötetét: A meggyilkolt költőt. Párizsban megérzi a fenyegető világéget, szabadulni igyekszik egyéni tragédiájától, leggyötrőbb érzésétől, hogy – mivel édesanyja és ikertestvére meghalt születésekor – „gyilkosként” jött a világra. Megírja az Ikek havát. A francia irodalom és nyelv szeretetének köszönhetjük Ronsard-, La Fontaine-, André Chénier-, Victor Hugo-, Gérard de Nerval-, Rimbaud-, Apollinaire-, Max Jacob-, Blaise Cendrars-fordításait.

Radnóti 1939. október 10-én az alábbiakat írja naplójába: „Métro... ha egyszer béke lesz s megélem... akár-hogy is, de kiköltözöm egy évre Párisba. El kell végre is intéznem ezt az örökös vágyakozást. S elintézhető ez úgy? S ha nem? Egy évet megszaktítás nélkül Párisban akarok élni!”